

Vischnaunca da Mustér

Lescha davart ils dretgs politics

2014

- I. Determinaziuns generalas**
- Art. 1 Camp d'applicaziun
2 Dretg subsidiar
- A. Dretg davotar e d'eleger*
- 3 Register electoral
- B. Organisaziun dallas elecziuns e votaziuns*
- 4 Noziun
5 Cumpetenzza
6 Termin da votaziuns
7 Publicaziun
8 Documentaziun
9 Spediziun
10 Biro electoral
- C. Diever dil dretg da votar*
- 11 Principi
12 Avertura dallas urnas e surviglonza
- D. Eruir ils resultats dallas votaziuns ed elecziuns*
- 13 Dumbraziun
14 Cedels da votar nunvaleivels
15 Valeivladad dils cedels da votar tier elecziuns
16 Protocol
17 Publicaziun
18 Verificaziun
- II. Diever dils dretgs pil pievel**
- 19 Principi
20 Suttascripziuns
21 Inoltrar il postulat
22 Reussida dil postulat
23 Suttascripziuns nunvaleivlas
- III. Determinaziuns executorias**
- A. Elecziuns*
- 24 Demissiuns
25 Propostas
25bis Cumissiun preparatoria
26 Temps d'elecziun
27 Preparaziun dallas gliestas
28 Publicaziun e distribuziun
29 Remplazzament
30 Successiun
31 Emprem scrutini
32 Secund scrutini
33 Elecziun tgeua
34 Acceptaziun dall'elecziun
35 Surdada e surprida digl uffeci
- B. Votaziuns*
- 36 Principis

IV. Recuors

37 Dretg da recuors

V. Determinaziuns finalas

38. Entrada en vigur

I. Determinaziuns generalas

Art. 1 Camp d'applicaziun

¹Questa lescha vala per las votaziuns ed elecziuns communalas sco era per il diever dil dretg d'iniziativa e referendum.

²Ella vala plinavon per l'organisaziun dallas votaziuns ed elecziuns cantunalas e federalas sco era per il diever dil dretg d'iniziativa e referendum en fatgs cantunals e federals, aschinavon ch'ei exista persunter buca prescripziuns cantunalas e federalas ligiontas.

Art. 2 Dretg subsidiar

Aschinavon che questa lescha cuntegn buca prescriziuns divergentas, valan las prescripziuns cantunalas davart il diever dils dretgs politics conform al senn.

A. Dretg da votar e d'eleger

Art. 3 Register electoral

¹La vischnaunca meina in register dils votants domiciliai en vischnaunca. Inscriziuns e cassaziuns vegnan fatgas automaticamein entras la controlla da habitonts.

²Avon votaziuns ston inscripziuns vegnir fatgas entochen il tschunavel di avon il di da votaziun, aschinavon che las premissas per la participaziun alla votaziun ein ademplidas.

³Avon mintga votaziun vegn il register revedius. Votants san pretender entochen il davos di avon l'entschatta da mintga votaziun ed elecziun entras protesta a scret alla suprastonza communal inscripziuns ni cassaziuns el register electoral. La suprastonza communal decida immediat davart la protesta.

⁴La procedura da recuors sedrezza tenor la lescha davart la giuristicziun administrativa.

B. Organisaziun dallas elecziuns e votaziuns

Art. 4 Noziun

Votaziuns el senn da questa lescha ein tuttas votaziuns dil pievel, inclusiv elecziuns.

Art. 5 Cumpetenzza

La suprastonza communal fixescha il termin e l'organisaziun dallas votaziuns.

Art. 6 Termin da votaziuns

¹Las votaziuns han per regla liug la dumengia.

²Las votaziuns duein sche pusseivel haver liug el medem mument sco las votaziuns federalas e cantunalas.

³Tier elecziuns ha in secund scrutini per regla liug treis jamnas sunter l'emprema elecziun.

Art. 7 Publicaziun

¹Votaziuns ein d'annunziar sil pli tard diesch dis avon ch'ellas han liug egl organ ufficial da publicaziun.

²In eventual secund scrutini sto vegnir annunziaus silmeins ina jamna avon ch'el ha liug.

Art. 8 Documentaziun

¹La documentaziun ufficiala cuntegn la legitimaziun da votar, la cuviarta da votaziun, il messadi cun eventualas annexas sco era ils cedels da votar.

²Il messadi sto cuntener las propostas dil cussegl da vischnaunca per mauns dalla cuminonza dils votants ed ina informaziun objectiva dalla fatschenta.

³Ils cedels da votar per elecziuns ston cuntener tontas lingias numeradas sco posts ch'ein d'occupar.

Art. 9 Spediziun

Ils votants ston obtener la documentaziun sil pli tard diesch dis avon il di da votaziun.

Art. 10 Biro electoral

¹La suprastonza communal elegia in biro electoral per regla da tschun commembers sco era ils necessaris gidonters e nominescha il president ed igl actuar dil biro. Ella sa era funcziunar senza sco biro electoral.

²Il biro electoral constatescha il resultat dalla votaziun. El eruescha il total dils votants, dils cedels entrai, dils cedels vits e nunvaleivels e tier votaziuns il total dallas vuschs affirmativas e dallas vuschs negativas e tier elecziuns il total dallas vuschs valeivlas das per mintga candidat.

³Il biro electoral decida davart la valeivladad da cedels da votar e da vuschs e repassa ils cedels da votar.

C. Diever dil dretg da votar

Art. 11 Principi

¹Ils votants ston emplenir ora il cedel da votar persunalmein ed a maun.

²Ils votants san votar all'urna ni per corrispondenza.

³Il votar per corrispondenza sa succeder sil pli baul treis jamnas avon la dumengia da votaziun.

⁴La suprastonza communal sa possibilitar cumpleinamein ni parzialmein la votaziun sin via electronica, aschinavon che las cundiziuns necessarias per registrar tut las vuschs sco era per garantir il secret da votaziun e per impedir abus ein ademplidas.

⁵La suprastonza communal regla las formalitads davart las modalitads dalla votaziun.

⁶Substituziun ei buca lubida.

Art. 12 Avertura dallas urnas e survegionza

¹La suprastanza communal fixescha il temps dall'avertura ed ils loghens nua che las urnas vegnan pustadas.

²Scadina urna sto vegnir survegilada da silmeins duas persunas, dessignadas dalla suprastanza communal.

D. Eruir ils resultats dallas votaziuns ed elecziuns**Art. 13 Dumbraziun**

La dumbraziun dils cedels da votar ha da succeder ladinamein suenter che las urnas vegnan serradas.

Art. 14 Cedels da votar nunvaleivels

¹In cedel da votar ei nunvaleivels sch'el:

- a) ei buca officials;
- b) ei buca emplenius ora a maun;
- c) cuntegn indicaziuns disfamontas ni che tradeschan il votant;
- d) ei buca bullaus officialmein.

²Ina vusch ei buca valeivla sche:

- a) la voluntad dil votant ei buca clara, en special sch'ina indicaziun dil candidat ei buca legibla ni buca sufficientamein determinabla;
- b) ella secloma sin in num d'in candidat, ch'ei gia menziunaus.

Art. 15 Valeivladad dils cedels da votar tier elecziuns

Cedels da votar cun pli paucs nums che persunas ch'ei d'eleger ein valeivels. Medemamein ein cedels da votar valeivels cun pli biars nums che persunas ch'ei d'eleger. Ils davos nums vegnan denton strihai dil biro electoral; quei da giudem ensi e da dretg a seniester.

Art. 16 Protocol

Il biro electoral redegia in protocol davart il resultat da mintga votaziun. Quel ei da suttascriber dil president e digl actuar.

Art. 17 Publicaziun

¹Ils resultats dallas votaziuns vegnan publicai ladinamein egl organ da publicaziun official cun indicar las pusseivladads da recuors.

²Tier elecziuns vegnan ils eligi informai a scret.

Art. 18 Verificaziun

Ils resultats dallas elecziuns dalla suprastonza communal vegnan verificai dil cussegl da vischnaunca, las votaziuns e las ulteriuras elecziuns communalas entras la suprastonza communal.

II. Diever dils dretgs dil pievel

Art. 19 Principi

¹Mintga votant sa da tut temps e tenor siu agen beinmanegiar suttascriber ed inoltrar postulats (iniziativas, referendums e petiziuns).

²Il diever da quels dretgs astga buca caschunar disavantatgs al votant.

Art. 20 Suttascripziuns

¹Mintga votant sto indicar a maun siu num, prenum ed onn da naschientscha sil formular da suttascripziuns.

²El astga firmar mo inagada il medem postulat.

Art. 21 Inoltrar il postulat

Tuts formulars da suttascripziun ein d'inoltrar el medem mument all'administraziun communal. Lezza eruescha il diember dallas suttascripziuns valeivlas. Ei exista negin dretg da far returnar ni da prender investa retroactivamein els formulars da suttascripziun.

Art. 22 Reussida dil postulat

¹La suprastonza communal decida davart la reussida dil postulat e publichescha sia decisiun egl organ official da publicaziun.

²Termin decisiv per la reussida dil postulat ei il datum dall'inoltraziun. Aschispert sco il conclus dalla suprastonza communal davart la reussida dil postulat ei entaus en vigur legala, ein ils formulars da suttascripziun da disfar.

Art. 23 Suttascripziuns nunvaleivlas

Buca valeivlas ein suttascripziuns:

- a) sin formulars da suttascripziun che divergescha in da l'auter;
- b) ch'adempleschan buca las pretensiuns d'art. 20;
- c) da persunas senza dretg da votar.

III. Determinaziuns executorias

A. Elecziuns

Art. 24 Demissiuns

¹Scadin commember d'ina autoritad communal ni d'ina cumissiun ha d'inoltrar sia demissiun en scret all'administraziun communal silmeins dus meins avon il termin dallas elecziuns.

² Ufficials che han buca demissiunau valan sco proponi.

Art. 25 Propostas

¹ Ils vischinadis, partidas politics localas ni gruppas da silmeins 15 votants san proponer entochen 30 dis avon l'elecziun candidats per la suprastanza communal, per il cussegl da vischnaunca, per il cussegl da scola e per la cumissiun da gestiun. Talas propostas ein da far a scret e d'inoltrar all'administraziun communal.

² En cass excepziunals sa la suprastanza communal scursanir il temps da far propostas.

³ Ina proposta astga buca cuntener dapli candidats ch'il diember da posts libers. Ils candidats ston mintgamai vegnir indicai cun num e prenum, onn da naschientscha, adressa exacta e professiun.

⁴ In votant astga signar mo ina proposta.

Art. 25bis Cumissiun preparatoria

Ina grupp speciala prepara e coordinescha las elecziuns communalas. Ella secumpona da representants dils vischinadis e d'autras gruppaziuns. Ils detagls regla la suprastanza communal.

Art. 26 Temps d'elecziun

Las elecziuns communalas han per regla liug el decuors dils meins da settember ni d'october.

Art. 27 Preparaziun dallas gliestas

L'administraziun communal purifichescha las propostas inoltradas. Munconzas vegnan cumpletadas en collaboraziun cun quels che han signau la proposta. Silsunter vegnan las gliestas definitivas dils candidats preparadas. Arisguard la successiun dils nums decida igl alfabet. Ils veders vegnan indicai sco tals.

Art. 28 Publicaziun e distribuziun

¹ Las gliestas purificadas vegnan publicadas egl organ da publicaziun uffical e repartidas a mintga votant.

²Il medem mument obtegn mintga votant in cedel vit cun mintgamai ina lingia per il president communal, quater lingias numeradas per la suprastonza communal, 15 lingias numeradas per il cussegl da vischnaunca, ina cun quater lingias per il cussegl da scola ed ina cun treis lingias per la cumissiun da gestiun. Mo cedels ufficials valan sco cedels da votar. Mintga votant indichescha sin quels ils candidats ch'el vul eleger.

³Eligiblas ein era persunas che figureschan buca sin las gliestas da candidats. Cumulaziun ei buca lubida. Plinavon valan art. 14 e 15 da questa lescha.

Art. 29 Remplazzament

¹Abdichescha ni sa in commember dalla suprastonza communal buca assister regularmeins allas sedutas per pli ditg che sis meins, sto el vegnir remplazzaus avon la finiziun dalla perioda d'uffeci. La suprastonza communal instradescha enteifer in meins in'elecziun complementara per la fin dalla perioda d'uffeci, aschilunsch che la proxima elecziun ordinaria ha buca liug enteifer sis meins.

²Per las elecziuns complementaras valan en principi las medemas prescripziuns sco per las elecziuns ordinaras.

³Sche las premissas per arranschar ina elecziun complementara ein buca dadas, reglan ils commembers restonts dalla suprastonza communal la repartiziun dallas fatschentas denter els.

Art. 30 Successiun

¹Sch'in commember dil cussegl da vischnaunca ei da remplazzar avon la fin dalla perioda d'uffeci, declara la suprastonza communal quel per eligius, che ha contonschiu tier las davosas elecziuns las biaras vuschs dils candidats buca eligi.

²Sch'in cusseglier da vischnaunca ei pli ditg che treis meins absents, sa il cussegl da vischnaunca schar substituir el entras il candidat buca eligius che ha obteniu las biaras vuschs.

Art. 31 Emprem scrutini

¹Eligida egl empren scrutini ei quella persuna che contonscha il pli absolut. Il diember total da tuttas vuschs valeivlas da candidats vegn dividius tras il dubel diember da posts libers. La proxima cefra entira pli aulta ei il pli absolut.

²Sche dapli persunas han contonschiu il pli absolut che posts vacants, ein quellas persunas eligidas che han contonschiu las biaras vuschs.

³Tier vuschs ulivas decida la sort.

⁴Per l'elecziun dil cussegl da vischnaunca, dil cussegl da scola e dalla cumissiun da gestiun vala dall'entschatta enneu il pli relativ.

Art. 32 Secund scrutini

¹El secund scrutini decida il pli relativ.

²Al secund scrutini san era candidats separticipar che han buca priu part agl empren scrutini.

³Candidats buca eligi egl empren scrutini san seretrer.

⁴Vischinadis, partidas politics localas ni gruppas da silmeins 15 votants san far novas propostas.

Art. 33 Elecziun tgeua

Tier elecziuns complementaras ed el secund scrutini ei ina elecziun tgeua pusseivla, aschinavon ch'ei vegn buca annunziàu dapli candidats che posts vacants enteifer il termin fixau. La suprastanza communal regla la procedura.

Art. 34 Acceptaziun dall'elecziun

¹Tgi che refusescha ina elecziun sto comunicar quei enteifer treis dis suenter haver obteniu la comunicaziun all'administraziun communal. Cass cuntrari vala l'elecziun per acceptada.

²Succeda la refusaziun ord negligentscha digl eligiu, sa la suprastanza communal decretar in castitg commensurau ed obligar el da purtar il cuosts caschunai.

Art. 35 Surdada e surprida digl uffeci

Igl ufficial partent ei responsabels ch'igl uffeci vegni surdaus a siu successur a moda reglada.

B. Votaziuns**Art. 36 Principis**

Votaziuns han liug all'urna e tenor ils principis dalla costituziun communal.

IV. Recuors**Art. 37 Dretg da recuors**

Il dretg da recuors encunter conclus e disposiziuns d'organs communal sedrezza tenor la legislaziun cantunala.

V. Determinaziuns finalas**Art. 38 Entrada en vigur**

Questa lescha passa en vigur cun igl emprem da schaner 2014. Cun l'entrada en vigur da questa lescha ein tuttas prescripziuns che stattan en cuntradicziun cun las novas determinaziuns cassadas.

Questa lescha ei vegnida revedida parzialmein entras conclus dil cussegl da vischnaunca dils 14 da zercladur 2013. Cunquei ch'igl ei buca vegniu instradau in referendum, passa ella en vigur cun igl emprem schaner 2014.

Il president communal:
Francesg Cajacob

Il canzlist communal:
Andri Hendry